

Den Samfundsvidenskabelige
Basisuddannelse

Kursusbeskrivelse

Forårssemesteret 1999

Indholdsfortegnelse

Kursusbeskrivelse - Foråret 1999	5
Organisationsteori - Del 1-3	6
Udvikling - Del 1-4	8
Politologi - Del 1-10	10
Økonomi - Del 1-12	13
Statistik - Del 1-3	15
Samfundsfilosofi - Del 1-10	17
Litteraturliste - Foråret 1999	20

Kursusbeskrivelse - Foråret 1999

Temarammen for forårssemesteret er Økonomisk, politisk, social og historisk udvikling.

Organisationsteori er første kursus i forelæsningsrækken. Her fokuseres især på klassisk organisationsteori (f.eks. Taylor og Weber), men også på forandringer i samtidens offentlige organisationer.

I tæt tilknytning til temarammen følger så udviklingsteori med vægt på samtiden og på forholdet mellem i-lande og u-lande.

I politologi handler den første halvdel om magt, stat og demokrati og den sidste halvdel især om international politik og politisk økonomi.

Økonomi handler først om mere praktisk erhvervsøkonomi, dernæst om økonomisk politik og økonomisk vækst og -udvikling.

Statistik er mest at betragte som indføring i et redskabsfag.

Samfundsfilosofi er først en gennemgang af filosofihistoriens klassikere og dernæst en gennemgang af de filosofiske -ismer. Dette skal sætte jer i stand til at lave en god videnskabs-teoretisk perspektivering af projektet.

Overordnet er det forelæsningsrækkens sigte at sætte de studerende i stand til at formulere og behandle problemer, der drejer sig om den samfundsmæssige udviklings muligheder og nødvendigheder. Eller udtrykt på en anden måde at inspirere til en social interesse, der tillader "videnskabelig" analyse. Herunder at gøre de studerende bekendt med udsnit af eksisterende samfundsvidenskabelige analyser.

Det er endvidere ønskeligt og i overensstemmelse med basisuddannelsens sigte, at kurserne også indeholder mere rene samfundsbeskrivende elementer.

Til forskel fra gymnasiet, HF og lignende er der på basisuddannelsen ikke noget bestemt pensum. Den litteratur som er opgivet i litteraturlisten og anført til de enkelte kursusgange, er anbefalet litteratur, og forelæsningerne vil tage deres udgangspunkt heri. I kan forberede jer som I vil, blot i forbereder jer, men det er principielt universitetet uvedkommende hvordan i forbereder jer.

Organisationsteori - Del 1-3

v/Janne Seemann

Formål

At introducere det organisationsteoretiske fagområde m.h.p. at opnå indsigt i organisationers og organisationsforholds betydning for økonomisk, politisk og social udvikling (i Danmark).

Indhold i hovedtræk

Efter en kort introduktion til det organisationsteoretiske fagområde gennemgås nogle få men centrale dele af organisationsteorien.

Vægten lægges på den såkaldt "klassiske organisationsteori" med en gennemgang af bureaukratiet som organisationsform. Der fokuseres især på udviklingen af det offentlige bureaukрати op gennem dette århundrede. Herunder bureaukратиets fordele og de mange bureaukрати-problemer (f.eks. effektivitet, fleksibilitet og fremmedgørende virkninger). Samtidig skal vi "bag om" indholdet i begreber som "Fordisme" og "Taylorisme" primært via en gennemgang af "Scientific Management". Der fokuseres på væsentlige faktorer bag Scientific Managements opståen, organisationsstruktur, tids- og bevægelsesstudier, nogle grundlæggende forudsætninger for Scientific Management og endelig en kritik af Scientific Management.

Efter gennemgangen af den klassiske organisationsteori præsenteres Leavitts model, der bygger på den nyere organisationsteori, og som giver en ramme for en præsentation af den situationsafhængige organisationsteori. Endelig præsenteres forskellige alternative organisationsformer. Der rundes af med en case om et dansk fængsel, der indeholder elementer af organisationsanalyse og organisationsforandring.

Forventet udbytte

I skal kunne "tænke bag om" begrebet organisatorisk effektivitet, og I skal kunne se anvendelsen af bestemte organisationsformer i en historisk sammenhæng. I skal kunne forstå organisationsstrukturers betydning for adfærd i organisationer, og på et introducerende niveau skal I kunne forholde jer kritiske og analyserende til de organisationer, I måtte komme til at arbejde med i f.m. projektskrivning.

Litteratur

- 1: J. F. Bakka & Egil Fivelsdal : *Organisationsteori. Struktur, kultur, processer*, Handelshøjskolens Forlag, 3. Udg., 1998
- 2: Janne Seemann : *Forandringer i offentlige organisationer*, undervisningskompendium, Aalborg Universitet, 1998 (2. Rev. Udg.)

- 3: Janne Seemann : *På McDonald's med Sofie, Taylor og Weber*, i Rasmussen, Seemann & Tonboe (red.) : Egne veje. Festskrift til Per Salomonsen, Aalborg Universitetsforlag, 1998

Litteratur 2 og 3 sælges samlet via Centerboghandlen.

Introduktion til organisationsteori og "Den klassiske Skole"

Del 1

- To organisationsmodeller
- Stereotyper af organisationer
- Organisatorisk "effektivitetstænkning"

Læs

Bakka & Fivelsdal : *Organisationsteori. Struktur, kultur, processer*, kapitel 1

Janne Seemann : *Forandringer i offentlige organisationer*, kapitel 1 og 2

Janne Seemann : *På McDonald's med Sofie, Taylor og Weber*

Klassisk organisationsteori

Del 2

- Scientific Management (F. Taylor)
- Bureaucratiet som organisationsform (M. Weber)

Læs

Bakka & Fivelsdal : *Organisationsteori. Struktur, kultur, processer*, kapitel 2

Janne Seemann : *Forandringer i offentlige organisationer*, kapitel 3 og 7

Klassisk organisationsteori (fortsat) og situationsafhængig organisationsteori

Del 3

- Bureaucratiproblemer
- Motivation og alternative organisationsformer
- Organisationsøvelse

Læs

Bakka & Fivelsdal : *Organisationsteori. Struktur, kultur, processer*, kapitlerne 3 og 7

Janne Seemann : *Forandringer i offentlige organisationer*, kapitlerne 4, 5, 6 og 8

Udvikling - Del 1-4

Udviklingslinjer i det 19. og 20. århundredes historie

Del 1-2

v/Knud Knudsen

Formål

Kursets formål er at give en kort introduktion til nogle overordnede udviklingslinjer i det 19. og 20. århundredes historie.

I kurset lægges hovedvægten på det 20. århundrede, men lunjerne følges tilbage til de revolutionerende omvæltninger i det 19. århundrede: den politiske revolution (startende med den store franske revolution i 1789), den industrielle revolution, nationalismen. Centrale problemstillinger i det 20. århundrede vil være de to store krige, revolutionerne (i Rusland, Kina m.fl.), de totalitære regimer og den økonomiske krise i 1930'erne, den kolde krig og velfærdsstaten efter den 2. verdenskrig og endelig sovjetkommunismens og planøkonomiernes sammenbrud.

Som grundbog benyttes udvalgte kapitler af Erck Hobsbawms oversigtsværk *Age of Extremes. The Short Twentieth Century 1914-1991*, (London 1992) - som også foreligger i en dansk oversættelse. Hobsbawms værk vil iøvrigt været et fortrinligt historisk referenceværk for forårets projektarbejde vedr. udviklingsproblemstillinger.

1. Forelæsning

Udviklingslinjer i det 19. århundredet, 1. verdenskrig, den russiske revolution og den todelte verdens opståen.

Litteratur

Eric Hobsbawms: *Age of Extremes*, s. 1-84 (For dem, der har den danske udgave kan det siges, at det drejer sig om kapitlerne Århundredet i fugleperspektiv, den totale krigs tidsalder og verdensrevolutionen).

2. Forelæsning

Fra Mellemløstid til efterkrigstid, den kolde krig, højkonjunktur og velfærdsstat, de nye sociale og kulturelle bevægelser, krisen og Sovjetunionens sammenbrud.

Litteratur

Eric Hobsbawms: *Age of Extremes*, s. 225-286. I den danske udgave er det kapitlerne i del to - Kold krig og De gyldne år.

Udviklingslande og udviklingsteori

Del 3-4

v/Svend Petersen

Indhold

Udvikling i forholdet mellem i- og u-lande samt modeller for hvorledes u-lande udvikler sig økonomisk, politisk og socialt.

Litteratur

Øyvind Østerud: *Statsvetenskap - innføring i politisk Analyse*, Universitetsforlaget, Oslo. Kapitel 22: Statssystem og Verdenssystem.

Supplerende litteratur

Projektgrupper der vil arbejde med u-lande anbefales at anskaffe sig

John Degnboel Martinussen: *Samfund, Stat og Marked*, Mellempøkeligt Samvirke, 1994. (Den giver en god introduktion til og oversigt over udviklingsmodeller).

UNDP's årsrapporter de analyseret udvikling i u-landene - og beskriver mainstreammodeller ex: Folkestyrets udvikling og Humanudviklingen.

Politologi - Del 1-10

v/Johannes Andersen, Per H. Jensen, Jørgen Goul Andersen og Henrik Plaschke

Litteratur

Jørgen Goul Andersen: *Politik og samfund i Forandring*, Columbus
Øyvind Østerud: *Statsvetenskap - innføring i politisk Analyse*, Universitetsforlaget, Oslo.

Supplerende litteratur

Poul Lübcke: *Politikens bog om politiske ideer*, Politikens Forlag.

Politik, magt og stat - det moderne

Del 1

v/Johannes Andersen

Litteratur

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kapitel 3 og 4.

Supplerende litteratur

Jørgen Goul Andersen. *Politik og samfund i forandring*. Kapitel 3.

Regime, nationalstat og demokrati

Del 2

v/Johannes Andersen

Litteratur

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kapitlerne 11, 14 og 16

Supplerende litteratur

Jørgen Goul Andersen. *Politik og samfund i forandring*. Kapitel 14.

Det politiske system og politisk kultur

Del 3

v/Johannes Andersen

Litteratur

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kapitel 18
Jørgen Goul Andersen. *Politik og samfund i forandring*. Kapitel 6, 7.

Supplerende litteratur

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kapitel 17 og 19.

Interesseorganisationer og sociale bevægelser

Del 4

v/Per H. Jensen

Litteratur

Jørgen Goul Andersen: *Politik og samfund i forandring*, bd.2, kap. 2+3, pp.17-70.

Fra "Government" til "Governance"

Del 5

v/Per H. Jensen

Litteratur

Jørgen Goul Andersen: *Politik og samfund i forandring*, bd.1, kap.3, pp.42-67. Kap.6, pp.148-52. bd.2, kap.5-6, pp.109-63.

Grundlæggende problemstillinger og begreber i international politik

Del 6

v/Henrik Plaschke

Litteratur:

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kap. 20, 21, 24

International politisk økonomi

Del 7

v/Henrik Plaschke

Litteratur:

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kap. 22, 27

Internationale organisationer og internationalt samarbejde. FN og EU

Del 8

v/Henrik Plaschke

Litteratur:

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kap. 23, 28.

Øyvind Østerud: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Kapitlerne 25-26 læses cursorisk.

Partier og vælgere

Del 9

v/Jørgen Goul Andersen

Litteratur

Jørgen Goul Andersen: *Politik og samfund i forandring*, bd.1, kap.4-5, pp.68-120 bd.2, kap.3, pp.42-67 (igen)

Den politiske beslutningsproces

Del 10

v/Jørgen Goul Andersen

Litteratur

Jørgen Goul Andersen: *Politik og samfund i forandring*, bd.2, kap.4-5, pp.71-136, kap.8, pp.186-205.

Økonomi - Del 1-12

v/Carsten Heyn-Johnsen, Wolfgang Zank og Poul Gerhard Sørensen

Den økonomiske fagdisciplin. Målinger. Beslutninger og valg. Erhvervsøkonomi som fagdisciplin **Del 1**

v/Poul Gerhard Sørensen

Litteratur

Poul Gerhard Sørensen: *Introduktion til økonomi - en note*, AAU, 1998. Kapitel 1 og 2, pkt. 2.1 - 2.3.

Rationalitet i erhvervsvirksomheder. Årsregnskab **Del 2**

v/Poul Gerhard Sørensen

Litteratur

Poul Gerhard Sørensen: *Introduktion til økonomi - en note*, AAU, 1998. Kapitel 2 pkt. 2.4. og Kapitel 3, pkt. 3.1 og 3.2.

Forskellige regnskaber **Del 3**

v/Poul Gerhard Sørensen

Litteratur

Poul Gerhard Sørensen: *Introduktion til økonomi - en note*, AAU, 1998. Kapitel 3.

Økonomi - Del 4 - 12

v/Carsten Heyn-Johnsen/Wolfgang Zank

Litteratur:

Carsten Heyn Johnsen, Ann-Kirstine Storgaard & Wolfgang Zank. *Materialesamling til økonomikursus*, AAU 1999. Er under udarbejdelse vil umiddelbart før kursusstarten kunne købes i boghandlen.

Produktion og Indkomst i Nationaløkonomien **Del 4**

Marked, Pris og Værdi **Del 5**

Produktion, Produktivitet og Økonomisk Velfærd **Del 6**

Økonomisk Vækst og Udvikling **Del 7** Indkomstfordelingen & Nationalproduktets

fordeling **Del 8**

Den Offentlige Sektor i Økonomien **Del 9**

Udenrigshandel, Internationale Kapitalbevægelser og Betalingsbalancen **Del 10**

Valuta, Finansielle fordringer og Penge **Del 11**

Den Økonomiske Politik og Markedet **Del 12**

Statistik - Del 1-3

v/*Jan Holm Ingemann*

Formål:

Formålet med kurset er at give et introducerende overblik over statistiske redskaber. Herved sættes deltagerne i stand til at forstå muligheder og begrænsninger ved anvendelsen af statistik samt til i begrænset omfang selv at gennemføre mindre analyser.

Omfanget af læsestof er lille, men forudsætningen for et godt udbytte af kurset er, at deltagerne giver sig god tid til at gennemgå støttenoterne og de tilhørende eksempler. Det vil endvidere være en god hjælp selv at gennemregne eksempler i LOTUS 123 regneark.

Litteratur:

Statistisk 10-års oversigt

Jan Holm Ingemann: *Støttenoter*, kan købes i boghandlen

Statistiske grundbegreber og statistiske kilder Del - 1

I forlængelse af efterårets to kursusgange i statistik gennemgås centrale statistiske grundbegreber som variabeltyper, frekvenser, relative frekvenser og sandsynlighed samt middelværdi og spredning. Der sættes fokus på disse begrebers anvendelse i deskriptiv statistik.

Der gives endvidere en kort introduktion til relevante, statistiske kilder med fokus på Statistisk tiårsoversigt.

Forberedelse:

Genlæsning af støttenoterne fra efterårets kursus og orientering i Statistisk tiårsoversigt.

Teoretisk statistik 1 Del - 2

Forholdet mellem stikprøve og population introduceres. Det overvejes, hvorledes en stikprøve kan danne grundlag for relevante, statistiske analyser, og hvilke krav der må stilles for at stikprøven kan danne grundlag for solide analyser. Endvidere overvejes, hvorledes stikprøvefejl kan kvantificeres og minimeres.

Forberedelse:

Støttenoter til forårets kursus (lægges hos storgruppesekretærene til selvkopiering).

Teoretisk statistik 2 Del 3

Mulighederne for - på grundlag af en stikprøve - at falsificere hypoteser introduceres, og risici for fejlslutninger gennemgås. Endvidere introduceres regressionsanalysen som et redskab til at estimere sammenhænge mellem to variable og som metodisk grundlag for forudsigelser f.eks. i forbindelse med økonomiske modeller.

Forberedelse:

Støttenoter til forårets kursus kan købes i boghandlen.

Samfundsfilosofi - Del 1-10

v/Jes Adolphsen og Ruddi Welzel

Formål

Denne forelæsningsrækkes formål er at gøre jer bedre til at foretage en tænkning og fantasifuld perspektivering af forårets projekt. Som biprodukt vil I næppe kunne undgå at blive mere kritiske samfundsforskere og -borgere.

Indledning, Platon og Augustin

Del 1

v/Jes Adolphsen

Forelæsningsrækkens hovedprincip opridses: de grundlæggende begreber er problemløsningsværktøjer. Platon præsenteres som anti-demokrat, og Sokrates som den første, der mener, at man kan løse praktiske problemer ved at løse teoretiske. Disse tænkere opfatter ondskab som manglende indsigt i den virkelige verden. Med Augustin kommer kristendommens indflydelse: ondskab ses som dennesidighed.

Aristoteles, Aquinas og Ockham

Del 2

v/Jes Adolphsen

Aristoteles gør via islam sin gennemgribende indflydelse gældende på den vestlige tankegang fra og med middelalderen. Thomas Aquinas er den katolske og feudale ordens filosof i modsætning til William af Ockham, som er en gryende modernitetstænkter (ganske vist ud fra et teologisk-konservativt standpunkt).

Descartes og Hobbes

Del 3

v/Ruddi Welzel og Jes Adolphsen

Hvad kan jeg i det hele taget vide? spørger Descartes. Vi følger hans søgen efter det ubetvivlelige. Derefter vender og drejer vi hans skarpe skel mellem sjæl og legeme, der stadig rider os som en mare.

Thomas Hobbes er den første filosof, der påpeger strukturen i den samfundsmæssige ondskab. Han er den gryende kapitalismes tænker.

Locke, Rousseau og Burke

Del 4

v/Jes Adolphsen

Vi følger de politiske ideologiers opdukken: liberalismens filosof, småborgerskabets tænker og konservatismens pennefører.

Hume og Kant

Del 5

v/Ruddi Welzel

Mens Hume henter alle vore begreber i erfaringen, argumenterer Kant for, at vor erkendelse forudsætter en række grundbegreber, såsom tid, rum og årsag – uden

hvilke vi overhovedet ikke kan erfare noget. Hume baserer moralen på følelse og sympati, mens Kant bygger på fornuft og pligt. Der er lagt op til slagsmål.

J. S. Mill og Utilitarisme

Del 6

v/Ruddi Welzel og Jes Adolphsen

Vi skal se på Mills omhyggelige argumentation for den induktive metode. Desuden vil vi følge hans forsvar for individualisme og for utilitarisme.

Har utilitaristerne ret i deres nytteprincip: at den etisk rigtige handling er den, der har de bedste konsekvenser? Hvad er de bedste konsekvenser? Hvordan sammenligner man værdier? Går nytte forud for retfærdighed?

Marxisme

Del 7

v/Jes Adolphsen

I præsenteres for den socialistiske analyse af det kapitalistiske samfund på baggrund af Marx' og Engels' videnskabelige projekt.

Darwinisme

Del 8

v/Ruddi Welzel

Med Darwins udviklingsteori slippes materialismen og konkurrencen for alvor løs ikke blot i biologien, men også i opfattelsen af samfundet (som socialdarwinisme). Survival of the fittest – vi ser nærmere på fitness-begrebet. Og på forskellige årsagsbegreber.

Anarkisme

Del 9

v/Ruddi Welzel

Menneskets selvbestemmelse og værdighed er i centrum for anarkister som Kropotkin, Bakunin og Welzel. Materialismen er kommet for at blive, indrømmer de, men kæmper samtidig mod den overdrevne materialisme hos f.eks. Darwin og Marx. Er der alligevel et alternativ til staten og markedet?

Wittgenstein

Del 10

v/Jes Adolphsen

Ludwig Wittgenstein er måske dette århundredes største filosof. Hans sikre mærke kan også findes på den moderne samfundsvidenskab i frontlinjen.

Litteratur

Jes Adolphsen: *Problemer og Livsopfattelser*, Aalborg Universitetsforlag 1998

Et hæfte om emner, som ikke er behandlet i ovennævnte bog, men alligevel bliver taget op i forelæsningsrækken bliver udarbejdet af Jes Adolphsen og Ruddi Welzel. Hæftes vil kunne købes i boghandlen ved forelæsningsrækkens start.

Supplerende litteratur

Poul Lübcke: *Politikens bog om politiske ideer*, Politikens Forlag.

Men lad os blot anbefale alle relevante og gode bøger. Læs løs - og tænk!!

Litteraturliste - Foråret 1999

Nedenstående er som tidligere nævnt ikke at betragte som pensum. Bøgerne/kompendier er minimumslitteratur som anbefales læst i forbindelse med forelæsningsne, da kurserne tager sit udgangspunkt heri.

J. F. Bakka & Egil Fivelsdal : *Organisationsteori. Struktur, kultur, processer*, Handelshøjskolens Forlag, 3. Udg., 1998

Janne Seemann : *Forandringer i offentlige organisationer*, undervisningskompendium, Aalborg Universitet, 1998 (2. Rev. Udg.)

Jørgen Goul Andersen: *Politik og samfund i Forandring*, Columbus

Øyvind Østereud: *Statsvetenskap - innføring i politisk Analyse*, Universitetsforlaget, Oslo.

Hobsbawm, Eric: *Age of Extremes. The Short Twentieth Century 1914-1991*, Abacus 1995 (findes også på dansk: *Ekstremernes århundrede - verdens historie 1914-94*, Samleren 1997)

Poul Gerhard Sørensen: *Introduktion til økonomi - en note*, AAU, 1998

Carsten Heyn Johnsen, Ann-Kirstine Storgaard & Wolfgang Zank. *Materialesamling til økonomikursus*, AAU 1999.

Statistisk 10-års oversigt

Jan Holm Ingemann: *Støttenoter*, kan købes i boghandlen

Jes Adolphsen: *Problemer og Livsopfattelser*, Aalborg Universitetsforlag 1998

Supplementshefte til samfundsfilosofi. AAU 1999.

Supplerende litteratur

Poul Lübcke: *Politikens bog om politiske ideer*, Politikens Forlag.

John Degnbøl Martinussen: *Stat, Kapital og Marked*, MS 1994 eller senere udgave

UNDP's årsrapporter

